

Seda Binbaşgil ile; jazz global and local...

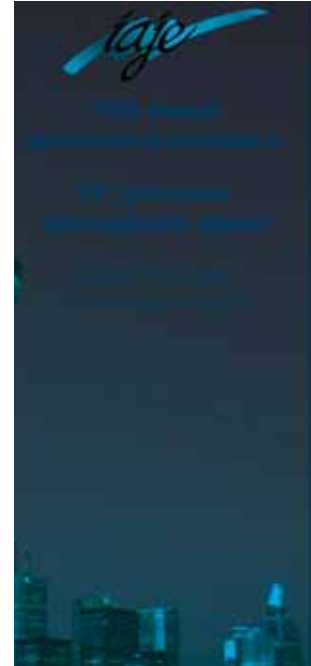

Sakin yukarıdaki başlığa bakıp da bizim dergiye bir haller oldu demeyin, henüz İngilizce olarak yayınlanmaya başlamadık, ama Allah söyleyiyor, çok yakında bu da gerçekleşirse şaşmayın. Sevgili kalem arkadaşımız, gerçek bir jazz emekçisi olan Seda Binbaşgil geçtiğimiz Ağustos ayında bu konudaki ilk adımları attı. Jazz'ın yureği sayılan Amerika'da yedi düvelden gelen jazz gazetecilerinin konferansına gitti ve son derece ilginç bir toplantıya katıldı, düşüncelerini onlarla paylaştı ve bana göre bizim derginin de İngilizce manşetinin basılmasının ilk adımlarını attı.

Seda ile Açık Radyo'da başlayan mikrofon arkadaşlığımız sırasında ona sevgili aziz dostum yerine sevgili Jazzizam diyerek hitap ederdim. Terzi kendi söküğünü dikemeyeceği için onun Amerika'dan getirdiği haberleri dergimize aktarmak için röportaj yapma keyfi de bana düştü, Mar-

mara otelinin kafesinde buluştuk ve Seda'nın "Bir zamanlar Amerika" öyküsünü dinledik.

Bilgi Üniversitesi ve Boğaziçi Üniversitesinde jazz dersleri verdiğimden sürekli olarak internet üzerinden dünyada jazz eğitimi konusundaki programları ve gelişmeleri takip ediyorum. Bu araştırmalarım sırasında "International Association for Jazz Education", IAJE, konferanslarının varlığını öğrendim, daha sonra New York'da olduğum bir gün konferansın kaldığım otelin hemen karşısında yapıldığını tesadüfen öğrenerek ilk defa katıldım, ilgimi çekti ve başkalarına da katılmaya devam ettim. Bu katılımlar sırasında jazz dünyasından birçok kişi ile tanıştım ve ayrıca "Jazz Journalist Association'u", JJA, keşfettim. Buraya da üye oldum. Zamanla ilişkiler gelişti ve geçtiğimiz Ağustos ayında New York Columbia Üniversitesi'nin Jazz Studies bölümü ile JJA'nın birlikte düzenlediği bir konferan-

Seda Binbaşıl

sa davet edildim. Dünyanın birçok yerinden gelen jazz gazetecilerinin ve yazarlarının bir araya gelerek değişik panellerde konuştuğu bir konferans ilk defa yapıldı. Konferansın ana konusu ve teması "Jazz Global and Local" idi, daha sonra bu şemsiye temanın altında değişik alt başlıklar ile çeşitli paneller yapıldı. Benim katıldığım panelin konusu ise davetlilerin geldiği değişik ülkelerde jazz müziğinin sosyal, kültürel ve etnik meseleler ile ne kadar iç içe olduğu, jazz'ın bu konulardaki sorunların ifade edildiği bir platform olup olmadığı ve gelinen ülkedeki gazeteciliğin küresel dünyadaki yerinin ne olduğu idi. Bu ülkelerde jazz'ın ve jazz müzisyenlerinin ne durumda olduğu ve sadece jazz çalarak hayatlarını kazanıp kazanamadıkları da merak konusuydu. Bunun devamı olarak da eğer para kazanamıyorlarsa nelerin onları jazz müzisyeni olarak yaşattığı, hülyaları ve rüyalarının ne olduğu idi. Panelde sıra bana gelince bu sorulara cevap vermeden önce katılımcılara sanal bir Türkiye haritası çizerek ülkemizin

içinde bulunduğu problemleri bölgeyi ve komşularını hatırlattım. Bulgaristan ve Yunanistan dışında komşularımızın Doğu ve Güneydoğumuzda sırası ile Gürcistan, Ermenistan, Azerbaycan, Irak ve Suriye olduğunu gördüler. Onlara Doğu'daki bazı istisnalar dışında bu bölgede değil jazz müzisyeni jazz kavramının bile olmadığını, bu ülkelerin çoğunun Müslüman olduğunu hatırlattım ve şöyle dedim: "Burada 13 değişik ülkeden gelmiş gazeteci var ve ben de bunlardan birisiyim. Ama şu haritada görmüş olduğunuz Türkiye'nin çevresindeki hiçbir ülkeden buraya gelen gazeteci yok. Bakın Türkiye'de jazz var, ve ben buraya Türkiye'den bir jazz muhabiri olarak davet edildim. Ayrıca, jazz müzisyenleri turneye çıktıkları zaman Avrupa'nın doğusunda son olarak geldikleri yer genellikle Türkiye'dir. Son olarak, Türk müziği ve enstrümanlarının da Batı müziğine aşina kulaklara yabancı gelebileceğinden de bahsetmeliyim. Bütün bunları sizlere biraz sonra söyleyeceğim şeyleri doğru perspektife koyabilmemiz için anlatıyorum. Bir açıdan bakıp Türkiye'de jazz namına hiçbir şey yok da diyebilirsiniz veya diğer yönden bakıp böylesine zor bir bölgede ve değişik kültürde ne kadar çok jazz varmış da diyebilirsiniz. Ben ikinci görüşü savunuyorum. Yüzyıllardan beri İstanbul Doğu ve Batı kültürlerinin, sanatlarının buluştuğu yerdir. Batı her zaman bizim ve diğer doğu medeniyetlerinin yaptıkları ile ilgilenmiştir. Evet, Türkiye'de "Nordic Jazz" gibi özgün, uluslararası çapta tanınmış bir Türk jazz sound'u var denilemez. Ancak ben şuna inanıyorum, böylesine ilginç bir konumda olan ülkenin müziği bir gün böyle bir sentezi içinden çıkaracak ve jazz'la yaptığı bu buluşmadan da ortaya çok ilginç şeyler çıkacaktır. Ayrıca şunu da biliriz ki; her sorun da bir fırsat getirir.

Daha sonra ikinci soruya cevap verdim. Amerika dışında hiçbir ülkede jazz'ın sosyal, etnik ve kültürel sorunları ifade ettiğine inanmıyorum. Türkiye'de de edilmiyor, Amerika'da ediliyor çünkü jazz Afrika kökenli Amerikalıların kültürel tecrübesinden doğan bir müziktir, ucu da onların atalarının çalıştıkları pamuk tarlalarına, kölelik günlerinin acılarına uzanır. Bu yüzden de siyahî Amerikalılar söyleyemedikleri şeyleri müzikle ifade etmişlerdir. Türkiye'de bu tip sorunlar vardır ama biz onları büyürken dinlediğimiz kendi türkülerimizle ve folklorik şarkılarımızla ifade ederiz, jazz ile etmeyiz. Bence Amerika dışındaki diğer ülkelerde de durum böyledir.

Tüm bunları anlatırken sevgili jazz'ın gözleri parlıyordu, New York'ta konuşurken hissettiği duygu ve heyecanı bir kere daha yaşadığını hissettim. Onun heyecanı beni de etkiledi ve dinlemeye devam ettim.

Sonra Türkiye'deki jazz'ı anlattım. Türkiye'de jazz'ın başlangıcının, Nazi Almanyası'ndaki baskıdan kaçan Musevi ve Afrika kökenli Amerikalı müzisyenlerin İstanbul'a yerleştiği yıllara dayandığı

söylenir. O devirde jazz ilk olarak İstanbul'daki Musevi ve Hıristiyan toplulukları tarafından dinlenmeye başlamış.

Daha sonra 1950'li yıllarda Amerika Birleşik Devleti Dışişleri Bakanlığının organize ettiği jazz müziği turneleri başladı. Dave Brubeck, Dizzy Gillespie, Louis Armstrong ve diğerleri değişik zamanlarda Türkiye'yi ziyaret ettiler.

Bunların 2 çeşit etkisi oldu. Dizzy geldiğinde burada Maffi Falay'ı keşfetti ve onu Amerika'ya çağırdı. Maffi oraya gitti ve Dizzy ile çaldı ama Amerika'yı sevmeyi, gidip İsveç'e yerleşti. İlginç olan Maffi'nin İsveç'teki jazz müziğini derinden etkilemiş olmasıdır. O toplantıda İsveç'ten gelen bir gazeteci bunu bana teyit etti, çok sevindim.

Tersine bir etkileşim de oldu, Dave Brubeck Türkiye'ye geldi ve burada dinlediği ritimlerden etkilendi, bu ritimlerden yola çıkarak onu asıl Dave Brubeck yapan "Timeout" albümünü çıkarttı. Brubeck, bu albümde yer alan ünlü parçası "Blue Rondo A'la Turc"ün 9/8lik ritminin esin kaynağının Türkiye olduğunu anlatır konuşuyla ilgili söyleşilerinde.

Okay Temiz'den bahsettim, onun da bir dönem İsveç'te yaşayıp sonra buraya dönmüş dünyaca meşhur bir perküsyonist olduğunu söyledim.

Türkiye'de yayınlanan Jazz Dergisi'nden, Açık Radyo gibi jazz müziğine büyük önem ve yer veren bazı medya kuruluşlarından, İstanbul Jazz Festivalinden, Akbank Jazz Festivalinden, Nardis, Babylon, ve İstanbul Jazz Center gibi dünyaca tanınmış jazz kulüplerinden bahsettim.

Bu festivaller ile dünyada tanınmış birçok önemli jazz müzisyeninin en az bir kere, hatta çoğu zaman birçok kere Türkiye'ye geldiğini söyledim. Bunun hem Türkiye'deki dinleyici hem de jazz müzisyenleri açısından bir fırsat oluşturduğunu belirttim.

Ayrıca şunları da söyledim:

Türkiye'nin dünya müzik piyasasına verdiği başka önemli isimler var. İsmet Sıral, Arif Mardin ve Ahmet Erteğün Ame-

rika'daki jazz dünyasına çok önemli etkiler yapmış insanlardır.

Türkiye'den son dönemlerde birçok okulu jazz müzisyeni yetişiyor. Cengiz Bayсал, Selen Gülün gibi Berklee mezunu genç jazz müzisyenlerimiz var. Son zamanlarda jazz eğitimine olan ilgi çok arttı, üniversitelerde jazz eğitimi başladı. Dışarıda eğitim görmüş Aydın Esen gibi önemli müzisyenler bu okullarda dersler vermeye başladılar. Simya Galeri gibi sanat evlerinde jazz kursları veriliyor. Ancak hala Türkiye'de jazz prestijli ve elit kesimin müziği olarak kabul ediliyor. Türk jazz müzisyenlerinin de çok azı yurt dışında tanınıyorlar, bunlar gerçek.

Sıra şimdi de son sorunun cevabına gelmişti, benim de bu konuda oluşmuş birçok görüşüm olduğundan Seda'nın cevabını çok merak ediyordum. Acaba parasal konulardaki tüm olumsuzlulara rağmen neden bizim müzisyenlerimiz hala jazz çalmaya devam ediyorlardı.

Ben böyle bir sorunun gelebileceğini düşünerek buradan gitmeden önce değişik müzisyenlere bunu sormuştum. Çoğu bu soruya benzeri bir cevap verdiler.

Hiç birisi ileride günün birinde dünyanın kendilerini tanıyacağını beklemiyorlar. Ama ileride bir Türk jazz tarihi yazılırsa kendilerinin de o tarihte yer almasını, kendi kayıtları üzerinden de bir yorum yapılmasını istiyorlar. Hepsi jazz tarihinin kilometre taşlarından birisi olmak istiyorlar. Bana göre de bu gerçekten çok yüce bir cevap.

Türkiye'nin konumu da onları çok ilgilendirdi. Türkiye'nin imajı hakkında farklı görüşler vardı. Ben de onlara Amerika'da okuduğum yıllarda Türkiye üzerine bir konuşma hazırlarken yararlandığım 2 kitaptan bahsettim. İki kitap da Türkiye üzerineydi ve her ikisi de birbirinin tersine görüşler içeriyordu. Burada en önemli olan şey bu değerlendirmeyi yaparken konuya nasıl bir perspektiften baktığımız. Kitaplardan birisinde Avrupa'dan İstanbul'a gelen bir yazar orayı son derece farklı ve egzotik bir şehir olarak nitelen-

dirmişti. Diğer kitabın yazarı ise Türkiye'ye doğu sınırlarımızdan giren birisi idi -ki bu bölge Türkiye'nin daha az gelişmiş bölgelerinden birisidir-, o da Türkiye'ye giriş yaptığında, "nihayet aşına olduğum batı medeniyetine ayak basmanın verdiği güveni hissetmişim" diye tanımlamıştı. Bu farklı izlenimler, Türkiye'ye algıların ne kadar geniş bir yelpazeye yayıldığını göstermesi açısından ilgi çekiciydi.

Günün bitiminde tüm konuşmacıların yer aldığı son bir panel yapılmış ve içerisinde Seda'nın da olduğu 13 kişiye 3 er dakika görüş bildirme zamanı verilerek şu soru sorulmuş: Küresel olarak bakılınca bugün jazz nerededir?

Türkiye'den gelen gazeteci bakın bu konuda neler demiş:

Bakın bugün dünyanın her yerinde jazz var, sizce bu neden? Çünkü jazz tarihler boyunca hep esnek ve özgürlüklerin müziği oldu, kapılarını her zaman diğer kültürlerle açtı, hatta onlara kendisi ulaşım tanımak istedi. Değişik kültürlerden aldığı şeylerle yenilikler yarattı, fusion oldu, free jazz oldu, hiçbir zaman olduğu yerde durmadı. Jazz hiçbir kültüre yukarıdan bakmadığı için dünyanın her yerine dağıldı ve sevildi, değişik kültürlerle beslendi ve gelişti.

Ama son 25 yıldan beri Avrupalı jazz müzisyenleri kendi gelişimleri için artık pek de Amerika'ya bakmıyorlar. Ben Türkiye'ye gelen yabancı müzisyenler ile konuşuyorum, Amerika onları artık eskisi gibi heyecanlandırmıyor.

Amerika ise kendi dışında dünyanın diğer bölgelerinde olan bitene biraz da kaşları çatık olarak bakıyor. Bu arada kendisi de genellikle ortalarda bir yerde duruyor, eskiden olduğu gibi çarpıcı yenilikler getirmiyor.

Ben bunları söyleyince epey tartışma çıktı, Amerikan jazz'ının önemli eleştirmenlerinden ve sözünü sakınmayan yazarlarından Stanley Crouch şöyle bir görüş bildirdi:

"Bu saçma, bugün herhangi bir soloyu yapmak bile muazzam bir risk almaktır!"

Ama paneldeki diğer bazı yabancı gazeteciler de söz alarak, Amerika'nın jazz'ı kendi sınırları içerisinde tuttuğunu ve Avrupa'ya fazla yönelmediğini düşünüyorlar. Hâlbuki bu iki taraf birbirlerine yaklaşabilse her ikisi için de müzik açısından büyük bir fayda olabilir.

Sohbetimiz bir Nehir Söyleşi havasında çabucak aktı gitti, benim de yukarıdaki konular üzerine bazı görüşlerim var, onları da birisi gazeteci olarak benimle konuşursa açıklayacağım.

Ancak şu kadarını söyleyeyim, gördüm ki sevgili Jazzizam artık gerçek bir küresel jazz insanı olmuş, sıra ülkemizin diğer gazetecilerine gelmiş.

